

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ: Ο ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
ΦΩΚΑΣ, δράμα εἰς πράξεις πέντε, ὑπὸ Δ. Ν.
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ.

Ο κ. Βερναρδάκης θεωρεῖται ὁ κορυφαῖος τῶν ἐλλήνων δραματικῶν. Μὲ τὰς ἐπικρατούσας παρ' ἡμῖν ἀντιλήψεις περὶ τέχνης, φιλολογίας, ποιήσεως, δράματος, γλώσσης κλπ. ὁμολογῶ κ' ἐγὼ προθυμότατα ὅτι ἄλλος ἀπὸ τὸν ποιητὴν τῆς «Φαύστας» δὲν εἶνε. Αὐτὸς ἔγραψεν ἕως τώρα τὰ τελειότερα καὶ δυνατώτερα ὑποδείγματα τοῦ εἴδους. Ὁ κ. Κλέων Ραγκαβῆς, ὁ μόνος ἴσως ἄξιος λόγου ἀντίπαλός του, εἶνε ὀλιγώτερον εὐγλωττος καί, ἂν θέλετε, ὀλιγώτερον θεατρικός. Οἱ νεώτεροι μιμηταί, ὑστεροῦντες πρὸς τοῖς ἄλλοις κατὰ τὴν γλωσσικὴν καὶ ἱστορικὴν σοφίαν, ἐδείχθησαν πολὺ κατώτεροι καὶ ἀπὸ τὸν ποιητὴν τῆς «Θεοδώρας». Ἀναντιρρήτως λοιπὸν ὁ κ. Βερναρδάκης κρατεῖ ἐφ' ὅλων τὰ σκῆπτρα. Μόνον οἱ ἔχοντες διαφορετικὰς ἀντιλήψεις ἀπὸ ἐκείνας ποῦ εἴμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν καὶ προλήψεις, εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐννοοῦν ὅτι τὰ σκῆπτρα αὐτὰ δὲν ἀντιπροσωπεύουν πραγματικὴν κ' αἰωνίαν ἰσχὺν εἰς τῆς τέχνης τὰ βασίλεια. Ἀδιάφορον! Τὸν κ. Βερναρδάκην δὲν θὰ κρίνωμεν σήμερον μὲ τὰς νέας ἰδέας καὶ μὲ τὰς νέας ἀντιλήψεις. Θὰ ἦτο τόλμη, ἴσως θὰ ἦτο καὶ ἀδικία διὰ τὸν γηραιὸν «ἐρημίτην» τῆς Μιτυλήνης. Θὰ τὸν κρίνωμεν μόνον σχετικῶς μὲ τὸν κύκλον του, μὲ τὸν κόσμον του, μὲ τὴν ἐποχὴν του, μὲ τὸν ἑαυτὸν του ἐπιτέλους.

Εἰς τὴν παράστασιν τοῦ «Νικηφόρου Φωκά», μεταξὺ τῶν νέων εἰς τοὺς ὁποίους ὁ δασκαλισμὸς ἔχει μεταδώσῃ ἰδέας γεροντικὰς, εἶδα καὶ πολλὰ γερόντια ἔξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα, τώρα τὸν χειμῶνα μάλιστα, σπανιώτατα φαίνονται εἰς τὸ θέατρον. Ἦκουσαν ὅτι παίζεται ἔργον τοῦ Βερναρδάκη, ἄφησαν τὴν θερμάστραν των, τὴν ἡσυχίαν των, τὸν ὕπνον των, κ' ἔτρεξαν νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ θαυμάσουν, μὲ κίνδυνον θανατηφόρου κρυολογήματος. Ἔβηχαν, ἐδάκρυζαν, ἐ-

χαμογελοῦσαν ἀπὸ εὐχαρίστησιν, ἔνευαν πρὸς ἀλλήλους ἐνθουσιασμένοι κ' ἐχειροκροτοῦσαν τὰς ὥραιάς καὶ σπανίας λέξεις, ὅσας ἔπερνε τὸ αὐτὶ των, ὀπλισμένον κουραστικῶς κ' ἐπιμόνως μὲ τὸ κέρας τῆς παλάμης. Ἀλλὰ προπάντων ἔβηχαν. Λοιπὸν σὰς βεβαιῶ, ὅτι τὸ θέαμα ἦτο συγκινητικώτατον! Θὰ ἤμουν ὁ σκληρότερος τῶν ἀνθρώπων ἂν ἔλεγα εἰς τοὺς ἀγαθοὺς αὐτοὺς γέροντας, καθὼς καὶ εἰς τοὺς γεροντο νέους: «Κύριοί μου, ἔχουν γραφῆ θεατρικὰ ἔργα ἀπὸ Ἑλλήνας, γεννηθέντας μετὰ τὸ σωτήριον ἔτος 1800, ποῦ ἔμπρός των ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς δὲν πιάνει χαρτοσιά.» Πολλοὶ ἤμποροῦσαν νὰ πᾶν ἀποπληξίαν. Ἐνῶ ἂν τοὺς εἶπω: «Σεβαστοὶ μου γέροντες καὶ γεροντο νέοι, ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς εἶνε μὲν ἔργον θαυμάσιον, ὑπέροχον, ἄξιον ὅλων τῶν ἐνθουσιασμάτων σας, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται κατώτερον ἀπὸ ἄλλα ἔργα τοῦ ἰδίου Βερναρδάκη, καὶ ὀρισμένως ἀπὸ τὴν «Φαύστα», — ἔ, αὐτὸ κάτι πάει κ' ἔρχεται! Θὰ ἐκπλαγοῦν, ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ πᾶρον καὶ διὰ τρελόν. Καὶ ἐπιτέλους, ποῖος εἰξεύρει! εἰμπορεῖ καὶ νὰ συμφωνήσουν.

Βλέπετε λοιπόν, ὅτι θὰ ὁμιλήσω διὰ τὸν «Νικηφόρον Φωκᾶν» ἀπαράλλακτα ὡς ἔαν ἤμουν κ' ἐγὼ ἐν ἀπὸ αὐτὰ τὰ γερόντια.

Ἐνα δράμα βυζαντινόν. Ἐνα κομμάτι τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας βαλμένον εἰς σκηνας, δραματοποιημένον. Ἐν ἐθυμοῦμαι καλά, ὁ Παπαρηγόπουλος, διηγούμενος τὰ κατὰ τὴν συνωμοσίαν τῆς Θεοφανοῦς καὶ τὴν δολοφονίαν τοῦ Νικηφόρου, ἐπιλέγει ὅτι ἡ ὑπόθεσις εἶνε ἄξια δράματος. Τὴν ἔμμεσον συμβουλήν τοῦ ἱστορικοῦ ἠκολούθησεν ὁ δραματικὸς ποιητής. Ἐπόθεσιν νὰ σὰς διηγηθῶ μὴ ζητήτε. Εἶνε αὐτὴ ἡ ἱστορία, μὲ ὀλίγας παραλλαγὰς καὶ μετὰ πολλοὺς μονολόγους. Τὸ ἔργον τοῦ δραματικοῦ περιορίσθη κυρίως εἰς τὴν ἐπινόησιν σκηνηκῶν, καὶ εἰς αὐτὸ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ κ. Βερναρδάκης, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἐπέτυχε, συσσωρεύσας πρώτης τάξεως κόλπα. Ὁ μοναχὸς Ἀθανάσιος, ἡ Ἀγάθη, ὁ Ἄθως, ἡ προφητεία περὶ τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἡ νυκτερινὴ σκηνὴ τῆς δολοφονίας, ἡ κηδεῖα τοῦ βασιλέως, — ἰδοὺ ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν. Τὸ μόνον δυσάρεστον εἶνε ὅτι τὸ ἔργον δὲν ἀναπτύσσει τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον, δὲν προκαλεῖ τὴν ἀγωνιώδη περιέργειαν τοῦ ἀκροατοῦ, ὅπως ἡ «Φαύστα» καὶ ἡ «Μερόπη». Λεῖπει ὁ μῦθος, ἢ καλλίτερα λεῖπει ἡ πλοκὴ. Αἱ σκηναὶ διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλην μετὰ τὴν ἀπλότητα ἀφηγήσεως, μετὰ τὴν ἡρεμίαν

ἱστορικῆς διδασκαλίας, εἰς ὕψος μᾶλλον ἱστοριογράφου παρὰ ποιητοῦ. Μονόλογοι, ἀποστροφαί, πολιτικοὶ λόγοι, ὑπενθυμίζοντες κύρια ἄρθρα τοῦ κ. Κανελλίδου, ἀλλὰ γραμμένα ἀπὸ τὸν Βερναρδάκη, ἀφθονοῦν. Ὅσον ὥραια καὶ ἂν εἶνε αὐτὰ, δὲν ἤμποροῦν βέβαια νάντικαταστήσουν ὅ,τι λείπει, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον, ὡς ἔργον θεατρικόν, θὰ εἶνε πάντοτε κατώτερον ἀπὸ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως.

Ἀλλὰ καὶ εἰς κάτι σπουδαιότερον μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ «Νικηφόρος Φωκᾶς» ὑστερεῖ. Κάποια νεανικὴ πνοή, ἢ ὁποῖα ἐμψυχώνει προγενέστερα ἔργα, ἐδῶ λείπει καθολοκληρίαν. Ἐπικρατεῖ ἡ ψυχρότης, ὁ γεροντικὸς μαρasmus. Φαίνεται ὅτι τὸ ἔργον τῆς τελείας ἀκμῆς τοῦ Βερναρδάκη εἶνε ἡ «Φαύστα». Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κάτω ἤρχισεν ἡ παρακμὴ. Καὶ τὰ συμπτώματα τοῦ μοιραίου καὶ ἀναποφεύκτου κακοῦ, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς «οὐκ ἔρχεται μόνον», εἰς τὸν «Νικηφόρον Φωκᾶν» εἶνε καταφανῆ. Προπάντων εἰς τὰς ἐρωτικὰς σκηνας. Ποῦ τὰ ἐρωτολογήματα τῆς Φαύστας καὶ τοῦ Κρίσπου! Ἄλλ' ἐν γένει εἰς τὸ ὕψος τῶν διαλόγων καὶ τῶν μονολόγων, τὸ ὁποῖον διετήρησε κ' ἐδυνάμωσε μόνον τὰ ἐλαττώματα τοῦ παλαιοῦ Βερναρδάκη, ὑπάρχει κάποια ἀμυδρὰ καὶ ἀόριστος ὑπόνοια παραληρημάτος. Τὸ ἀντελήφθησαν ἄρα γε τὰ γερόντια τῆς παραστάσεως;

Ὅσον διὰ τοὺς χαρακτηρας, δὲν ἔχω νὰ παρατηρήσω τίποτε ἔκτακτον. Ὁ κ. Βερναρδάκης ζωντανεῖ τοὺς ἀνθρώπους του κατ' ἰδίον καὶ ἀναλλοίωτον τρόπον. Δὲν εἰμπορῶ νὰ εἶπω καθ'αὐτὸ ὅτι κάμνει νευρόσπαστα. Ὅχι εἰς τὸ βάθος τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ ὑπάρχει κ' ἕνας ποιητής, ἔχων τὴν δύναμιν νὰ δίδῃ ἴχνος τουλάχιστον ζωῆς εἰς τὰ πρόσωπά του. Αὐτὸ θὰ το ἀνομολογοῦσε καὶ ὁ δυσκολώτερος. Ὅπωςδὴποτε ἡ ζωὴ αὐτὴ μένει πάντοτε συνθηματικὴ, ἢ διὰ νὰ εἶπω καλλίτερα, σκεπάζεται καὶ καταπνίγεται ἀπὸ τὰ συνθηματικά. Ἀπὸ ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ πολυπρόσωπου αὐτοῦ δράματος, ξεύρετε ποῖον φαίνεται ζωντανότερον; ἕνα δευτερεῖον: ὁ Λέων Φωκᾶς, ὁ κουροπαλάτης. Ἐμπρὸς του, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀγάθη εἶνε κούκλα.

Εἰς τὴν οἰκονομίαν παρετήρησα τὸ ἐξῆς περιεργον. Συνήθως, εἰς τὰ σκηνηκὰ ἔργα, ὁ θεατὴς πληροφορεῖται εἴτε διὰ διηγήσεως εἴτε διὰ δράσεως. Ὁ κ. Βερναρδάκης εἰς τὸ ἡμῖς τοῦ «Νικηφόρου Φωκᾶ» μετεχειρίσθη συγχρόνως καὶ τὰ δύο. Εἰς τὴν τετάρτην πράξιν, ἢ

σκηνή εἶνε σκοτεινή. Ἄνθρωποι πηγαινοέρχονται ὡς φαντάσματα, ὁμιλοῦν σιγά, καὶ ὅταν ὁμιλοῦν δυνατὰ ἢ φωνὴ των καταπνίγεται ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ τὰς βροντάς. Κάτι γίνεται τὸ ὁποῖον ἀμυδρῶς βλέπομεν καὶ ἀμυδρῶς ἐννοοῦμεν . . . Ἄλλ' εἰς τὴν πέμπτην προᾶξιν, τὰ μανθάνομεν ὅλα. Τὰ πρόσωπα μεταβάλλονται εἰς ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι ἀφηγοῦνται τί ἀκριβῶς συνέβη εἰς τὴν προηγουμένην σκοτεινὴν σκηνήν. Καὶ ἡσυχάζομεν. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ μέθοδος αὐτὴ ἀποτελεῖ μεγάλην πρωτοτυπίαν, τὴν μεγαλειτέραν τοῦ ἔργου, καὶ ὅτι, ὅσον καὶ ἂν ἀντιστρατεύεται εἰς τὰ παραδεδεγμένα, ἢ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις εἶνε περίεργος καὶ τολμῶ νὰ εἶπω εὐάρεστος.

Ὁ σκηνικὸς διάκοσμος τέλειος, θαυμάσιος, μαγικός. Καὶ οἱ ἠθοποιοί, ὅλοι ἀνεξαιρέτως, εἰς τὸν ρόλον των καὶ εἰς τὸ στοιχεῖον των. Βεβαίως, ὁ « Νικηφόρος Φωκᾶς » δὲν ἤμποροῦσε νὰ παιχθῇ ὠραιότερα, ἀρμονικώτερα. Ὁ κ. Οἰκονόμου, ὁ πραγματικὸς διευθυντὴς τοῦ Β. Θεάτρου, εἶνε διὰ τοῦτο ἄξιος θερμοτάτων συγχαρητηρίων.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ